

Небо сингулярності

КУПИТИ

У болоті захланної провінційної вулички лежить і цвірінчить телефон. Якщо відповісти на його дзвінок, то можна задешево сповнити усі свої бажання. Два такі телефони — дивина, десяток — морока для місцевої жандармерії, сотня — заколот анархістів... А якщо таких телефонів тисячі? А якщо їхнє пілікання — це набат старого світу? А якщо цей набат іще й не відомо за ким: ретроgrадами і темним людом? Новопеченими любителями апґрейдів та революцій? Чи за цілим суспільним устроєм і, можливо, життям у радіусі кількох десятків світлових років? «Небо сингулярності» — дебютний роман відомого британського фантаста Чарльза Стросса — писано на перетині hard sf та космоопери; у ньому лунають традиційні для автора теми: технологічна сингулярність, міжзоряні подорожі і... колапс традиційної політики та економіки, а ще — конфлікт тоталітарної луддитської держави з бездушним прогресорством.

ЧУМАЦЬКИЙ ШЛЯХ

НЕБО | ЧАРЛЬЗ СТРОСС СИНГУЛЯРНОСТІ

© Видавництво "НК-Богдан"

www.bohdan-books.com

ISBN 978-966-10-7850-4

НЕБО

СИНГУЛЯРНОСТІ

У болоті захланної провінційної вулички лежить і цвірінчить телефон. Якщо відповісти на його дзвінок, то можна задешево сповнити усі свої бажання. Два такі телефони — дивина, десяток — морока для місцевої жандармерії, сотня — заколот анархістів... А якщо таких телефонів тисячі? А якщо їхнє пілікання — це набат старого світу? А якщо цей набат іще й не відомо за ким: ретроgrадами і темним людом? Новоспеченими любителями апґрейдів та революцій? Чи за цілим суспільним устроєм і, можливо, життям у радіусі кількох десятків світлових років?

«Небо сингулярності» — дебютний роман відомого британського фантаста Чарльза Стросса — писано на перетині hard sf та космоопери; у ньому лунають улюблені теми автора: технологічна сингулярність, міжзоряні подорожі і... колапс традиційної політики та економіки, а ще — конфлікт тоталітарної луддитської держави з бездушним прогресорством.

ПРОЛОГ

Війну оголосили того дня, коли злива телефонів з неба заторохтіла по бруківці Нового Петрограда. Деякі неабияк підсмажилися під час проходження атмосфери, та майже половина, приземлившись і швидко вичахнувши в досвітній прохолоді, через якусь мить запілікала, встановлюючи контакт. До одного з цих пристроїв підійшов допитливий голуб, закинув голову набік і дзьобнув блискучий корпус, а потім стривожено відлетів геть, коли мобілка ожила і дзенькнула до нього у відповідь тонким голосочком:

— Алло? Зацікавте нас.

У Світ Рохарда прибув Фестиваль.

Однією з перших жертв нападу, скоєного на економічну цілісність наймолодшої з планет-колоній Нової Республіки, став худючий халамидник. Зі смердючим мішком, накинутим на кощаві плечі немов солдатська скатка, Руді, чийого батька ніхто не знав — навіть на ім'я, — помітив один із телефонів у стічній канаві брудного завулка, яким він щодня ходив на роботу. Мобільник лежав на пощербленому камені, переливаючись кольорами бронзових гармат. Перш ніж підібрати річ, хлопчина потайки озирнувся, чи немає досі поруч якогось пана, котрий міг його перед тим упустити. Коли слухавка зацвірінькала, він мало не впустив її зі страху — *машина!* Машини тільки для вищих класів і суворо заборонені всім іншим, постійно під вартою похмурих вартових держави у сірих мундирах. Хай там як, а якщо він однесе це додому та покаже дядькові Шмуелю, то за нього можна буде виручити багато їжі, значно більше, ніж він заробить, цілий день збираючи собаче лайно для місцевої чинбарні. Руді покрутив мобілку в руках, намагаючись зрозуміти, як вона закривається, коли тонкий голосок промовив:

— Алло? Зацікавте нас.

Руді мало не впустив телефон і кинувся бігти, але цікавість узяла гору:

— Нащо?

— Зацікавте нас, і ми відплатимо чим завгодно.

В Руді очі полізли рогом. У нього в жменьці лежала багатообіцяюча металева пластинка. Раптом йому пригадалися казки, що їх розповідала старша сестра, поки її не забрала кашлюча недуга — про чарівну лампу, й чарівників, і джина. Він аж боявся, що панотець Борзовський анахтемує весь цей поганський нонсенс. І тепер усередині нього змагалися бажання втекти від похмурої жорстокості буденного життя та природний песимізм. Песимізм, виплеканий трохи більше ніж десятком років каторжної праці. Переміг реалізм. Тому з вуст хлопчини зірвалося не «хочу летючий килим і повну калитку червонців» або «хочу бути ерцгерцогом Міхаелем у його королівським палаці», а:

— Можете нагодувати мою сім'ю?

— Звісно. Зацікавте нас, і ми нагодуємо вашу сім'ю.

Руді став посилено думати, не маючи ані найменшої гадки, як сповнити це химерне бажання, аж тут кліпнув. Це ж очевидно! Він підніс телефон до губ і прошепотів:

— Хочете, розкажу казочку?

Під вечір, коли манна небесна зійшла з орбіти і мрії людей стали матеріалізуватися, немов зацвіли дивні виноградні лози посеред пустелі, Руді з сім'єю, хворою матір'ю, питущим дядьком та сімома братами-сестрами, вже більше не належали політекономічній моделі Нової Республіки.

Ось так проголосили війну.

Глибоко в космосі, на підступах до цієї зоряної системи, виробничий флот Фестивалю творив усякі речі з мертвої речовини. Фестиваль ходив порожнем, усе, що потрібно, він мав на своєму мігруючому флоті «зоряних віхтів», який гребував надсвітловими швидкостями суто людських клад. Після прибуття на морозному прикордонні системи засвітилися його термоядерні капсули, і комахоподібний штучний інтелект став несамовито множитись. Щойно житлові станції були готові і перемістилися на орбіту планети прибуття, мандрівники-фестивальники прочунали від сплячки, готові торгувати й слухати.

Світ Рохарда був загумінковою колонією Нової Республіки, яка й сама не могла похвалитися передовими технологіями людських цивілізацій, що виникли після Розселення. Маючи обмежену індустріальну базу, яка заледве приваблювала бізнес, обмежену як законами, так і спроможністю, тут практично ніхто не стежив за сигнатурами нових космічних кораблів у небі. Вахту ніс тільки космопорт, що завис на геосинхронній орбіті, та й цей приділяв максимум своєї уваги площині екліптики в межах внутрішньої системи. Флот Фестивалю встигнув демонтувати супутник газового гіганта і три комети, взявся за другий супутник і саме готувався окропити планету дощем із телефонів, коли імператорська диспетчерська служба помітила недостачу.

Ба більше, спочатку ніхто не міг навіть уторопати, що ж відбувається. Нова Республіка хоч і не належала до числа головних світів, та розташовувалася неподалік; а от Фестиваль прилетів із районів, які лежали далеко за її світловим конусом, за понад тисячі світлових років від анархістської Землі. Попри одного й того ж пращура за численні сторіччя, що минули, доріжки Нової Республіки та Фестивалю розійшлися дуже сильно — починаючи від комунікаційних протоколів і закінчуючи політекономічними системами, навіть геномами. І тому саме Фестиваль першим помітив неквапливе монохроматичне базікання імператорських диспетчерів та начхав на нього. Ще дивнішою була реакція герцогського палацу, де нікому не спало на думку підібрати бодай один із напіврозплавлених телефонів, що всіяли все навколо міста, та запитати:

— Хто ви такі і чого вам треба?

Хоча з іншого боку, насправді, нічому дивуватися. Адже ополудні Новий Петроград охопив слабко контрольований громадський непослух.

Буря Рубенштейн — газетяр-радикал, агітатор демократів та вряди-годи політв'язень, що жив у передмісті, у внутрішнім засланні, яке забороняло йому повернутися на рідну планету, не кажучи вже про одну зі співмешканок та її дітей, мінімум іще одне десятиліття — тицьнув по сріблястому артефакту на столі закаляним у чорнило пальцем. (Це в нього потекло автоматичне перо.)

— Кажеш, валяться повсюди? — запитав він і зловісно змовк.

— По цілому місту, — кивнув Маркус Вольфф. — Миша телеграфував із провінції. Каже, там усе так само. Люди герцога зараз із мітлами та мішками намагаються все зібрати, але їх надто багато. І ще щось.

Останнє речення не було питальним, але Буря безальтернативно насупив лоба.

— З неба валяться всякі штуки. І це аж ніяк не звичні жаби! — На ноги захоплено зірвався Олег Тимошевський і мало не поперекидав з кухонного столика поруч шрифткаси для нелегального друкарського верстата, яким під загрозою додаткових десяти років у внутрішньому засланні обзавівся Буря Рубенштейн. — Речі, гадаю, типу телефона (принаймні вони відповідають, якщо з ними говорити) кажуть одне й те саме всім: зацікавте нас, розкажіть щось пізнавальне, а ми натомість дамо вам чого забажаєте! І це правда! Я на власні очі бачив, як із неба впав велосипед! Його попросив Георгій Павлович, заплативши машині історією Роланда.

— Слабко віриться. Давайте випробуємо, чи як? — Буря вишкірився по-вовчому і нагадав Маркусу старі дні, коли дванадцять років тому в ньому іще палахкотів огонь, коли він носив із собою револьвер і виступав перед десятками тисячами робітників залізничної профспілки напередодні так і не здійсненої Жовтневої революції. — Якщо наші таємничі меценати радо міняють велосипед на бабусині казки, то що вони можуть запропонувати в обмін на загальну теорію постіндустріальної політичної економії?

— Поліз чортові в зуби, зціп свої сильніше, — попередив його Маркус.

— Та не переймайся. Трохи попитаю його, та й усе. — Рубенштейн узяв телефон і зацікавлено покрутив його в руках. — Де ж тут... ага, ось. Кгхм, машино, ти мене чуєш?

— Так. — Голос був слабкий, на диво без акценту і трохи наспівний.

— Добре. Що ви? Звідки ви? Чого вам треба?

— Ми — Фестиваль. — Троє революціонерів нахилилися ближче, ледве не гупнувшись лобами. — Ми прилетіли з відстані двохсот п'ятдесяти шісток світлових років, відвідали багато шістнадцяток населених планет. Ми шукаємо інформацію. Ми торгуємо.

— Торгуєте? — трошки розчаровано зиркнув на товаришів Буря: якщо він і чекав когось із космосу, то явно не капіталістичних негоціантів.

— Ми дамо вам будь-що. Ви дасте нам щось. Будь-що, чого ми ще не знаємо: мистецтво, математику, комедію, літературу, біографію, релігію, гени, проєкти. Що ви хочете дати нам?

— Що означає це ваше «дамо вам будь-що»? Вічну молодість? Свободу? — Нотка сарказму забриніла в його словах, але Фестиваль, здається, не звернув на неї уваги.

— Абстрактні поняття важко матеріалізувати. Обмін інформацією також ускладнено — тут поганий канал, немає доступу. Але можемо будь-що збудувати і спустити з орбіти. Новий будинок? Самохідні летючі (й пливучі) карети? Одяг? Ми виготовимо.

У Тимошевського аж щелепа відвисла з подиву.

— То ви маєте автоматизований «ріг достатку»? — вимовив він на перехопленім подиху. Буря прикусив язика. Його перервали, але з цілком зрозумілих причин.

— Так.

— А дайте нам один? З інструкцією з використання та бібліотекою, щоб спроектувати колонію? — поцікавився Буря, у вухах якого зашумувала кров.

— Можливо. А що в обмін?

— Підійде постмарксистська теорія політекономії в умовах посттехнологічного суспільства із доведенням, що диктаторський режим спадкового характеру можна втримати лише систематичним пригнобленням та експлуатацією робочих та інженерів? Але такого, де при набутті людьми самовідтворюваних засобів виробництва він не втримається за жодних обставин?

Запала пауза. Тимошевський шумно дихав, але тільки-но він зібрався говорити, телефон химерно тельнюкнув:

— Цього нам досить. Свою теорію повідомите цьому вузлу. Підготовка клонування реплікатора та бібліотеки вже розпочалася. Запит: здатні навести доведення компетентності цієї теорії?

Буря вищирився:

— А у вашого реплікатора передбачена схематика для клонування самого себе і прямого виробництва термоядерної, стрілецької зброї,

військових літаків?

— Так і так на обидва підпитання. Запит: здатні навести доведення компетентності цієї теорії?

Тимошевський боксував із невидимим ворогом та стрибав по всій кімнаті. Навіть зазвичай флегматичний Вольфф посміхався на всі кутні, немов найсправжнісінький маніяк.

— Просто дайте робітникам засоби виробництва, і ми доведемо цю теорію, — відповів Рубенштейн. — Треба переговорити сам на сам. Буду за годину з текстами, про які ви питаєте.

Він натиснув на кнопку відбою і махнув рукою:

— Так!

Десять хвилин Тимошевський трохи вгамувався. Рубенштейн приязно чекав, правду кажучи, він і сам почувався схоже. Але зараз, як вождь руху або найближчий його еквівалент у питаннях держуправління, що з примусу відбував внутрішнє заслання у цій гниднику на околиці міста, він мав мислити стратегічно. А тут же думати не передумати. Вже незабаром бруківкою котитимуться численні голови: в обмін на пачку паперів Фестиваль, ким би й чим би він не був, запропонував ключ до темниці, де сторіччями під гнітом дворянства скніють мільйони кріпаків. Усе — задля стабільності й традиції.

— Друзі, давайте сподіватися, що це не жорстокий розіграш, — мовив він розчуленим голосом. — Бо в такому разі ми нарешті будемо в змозі покласти край привидам, що від народження переслідують Нову Республіку. Пишучи ці рядки, я надіявся на допомогу з одного... джерела, але *це* набагато краще! Маркусе, знайди якомога більше членів комітету; Олегу, я зараз кидаю чернетку плаката. Треба буде одразу надрукувати п'ять тисяч штук і роздати їх, поки не поворушився Політовський і не оголосив надзвичайний стан. Сьогодні ми стоїмо на порозі визволення Світу Рохарда! А завтра — і Нової Республіки!

Наступного ранку, вдосвіта, варта герцогського палацу та гарнізону з Черепної гори, яка панувала над містом, стратила шістьох селян і техніків на базарній шибеніці. Екзекуція мала застерегти і доповнювала герцогський едикт «*Спілкуватися з Фестивалем заборонено під страхом смертної кари!*» Це, можливо, хтось в

управлінні Куратора збагнув, яку смертоносну загрозу Фестиваль ніс режиму, і вирішив дати всім урок. Але він спізнився, і плакати Партії демократів-революціонерів уже заліпили навколишні тумби, пояснюючи, що телефонів повно за містом, та напоумляючи діяти відповідно до старої приказки: дай чоловікові рибу, і нагодуєш його на цілий день, дай чоловікові вудку, і нагодуєш його на все життя. Радикальніші плакати закликали робітників вимагати собі засоби виробництва самовідтворюваних інструментів, чим намагалися зачепити значно могутнішу струну колективної душі, бо незважаючи на будь-які побажання режиму, народна пам'ять жила.

В обід четверо грабіжників вдерлися на головпоштамт Плоцька, міста за вісімдесят кілометрів від столиці. Вони мали екзотичну зброю, якою начисто спалили поліцейський дирижабль, що прибув на місце пригоди. Про схожі випадки доповідали звідусіль. На всій планеті поліція та держапарат *охранки* відзначали злісну непокору, яку в цілій низці випадків забезпечувала потужна зброя, взята з чистого повітря. Тимчасом у провінції по тисячах сільських дворич виростили дивовижні, незвичні гриби купольних поселень, оснащених по-царськи щедро та комфортно.

Угорі спалахнули світляні цятки, хоча радіо тільки шипіло статикою та мовчало. Трохи пізніше в небі кілометрів за тисячу від Нового Петрограда прокреслив смуги метеоритний дощ, — це в атмосферу планети спускалися рятувальні капсули. А ввечері скорботний голос диктора повідомив від імені флоту, що есмінець «Сахалін» було втрачено під час героїчної атаки на ворожі кораблі, які обложили колоніальний світ. Нападники теж зазнали серйозних утрат, але тим не менш причинно-зумовленим каналом зв'язку уряд запитав про підкріплення в імператорській столиці. Його імператорська величність зглянулися на запит зі щонайбільшою поважністю.

Ніч потьмарили спонтанні демонстрації робітників і солдатів, але більшість панцерників стерегли підходи до мостів через ріку Гаву, яка відділяла герцогський палац і гарнізон від самого міста.

Та найлиховіснішим став ярмарок, що виник нізвідки на Північному плацу: там ніхто не працював, усе було задарма, і кому чого бажалося — все можна було роздобути безкоштовно, тільки запитай.

На третій день вторгнення Його високість герцог Фелікс Політовський, губернатор Світу Рохарда, зайшов у Зоряну палату, де на нього вже чекали чиновники, щоб провести сеанс безбожно дорогої селекторної наради з кабінетом Імператора.

Політовський, кремезний сивочолий дядько приблизно шістдесяти чотирьох років, не вдавався до контрабандної омолоджувальної терапії. Хтось каже, від браку фантазії, з іншого боку, губернатор відсталих задвірків, куди засилають ворохобників і других синів, навряд чи міг би похвалитися політичною проникливістю. Хай там як, а попри дубоголову вдачу та відсутність глибокодумності Фелікс Політовський був страшенно стурбований.

Чоловіки в мундирах та вбрані у формений одяг дипломати стали по стійці струнко, коли він ввійшов у кімнату з багато обшитими стінами та одразу рушив до стола.

— Панове, сідайте, — рохнув він, упавши в фотель, який йому вправно підставили двоє лакеїв. — Бек, що там сьогодні вночі?

Гергард Фон Бек, Громадянин та очільник місцевого управління Куратора, понуро гойднув головою:

— На південному березі нові заворушення; битися з гвардійцями, коли я туди їх послав, не стали. В казармах поки що зберігається бойовий дух. Відрізано Молінськ — за весь минулий день звідти ні вісточки. А вертоліт, який ми туди відправили на розвідку, не вернувся. По всьому місту казяться демреви. Від них не відстають і радикали. Я був спробував узяти під варту традиційних підозрюваних, але там уже проголосили створення Екстропійних советів і не йдуть на співпрацю. Найнебезпечніші елементи забарикадувалися на Зерновій біржі, за дві милі звідси. Там тривають постійні збори комітету, який щогодини видає один революційний маніфест за іншим. Заохочують народ вступати в зносини з ворогом.

— Чому ви не вивели війська? — прогрімів Політовський.

— Бо нам заявили, що вони мають атомну зброю. І якщо ми висунемо солдатів, то... — Фон Бек стенув плечима.

— Он як! — губернатор тужливо погладив свої моржеві вуса і зітхнув. — Командоре Яначек, що в нас на флоті?

Яначек підвівся. Високий, стурбований на вигляд офіцер військового флоту переживав чи не більше від звично стриманого Фон Бека.

— Після катастрофи «Сахаліна» врятувалося дві капсули. Ми вже дістали їх обидві та провели допит усіх, хто вижив. Складається враження, «Сахалін» підійшов до більшого корабля нападників і висунув вимогу негайно зійти з низької орбіти та допустити на борт представників митниці. Неприятель нічого не відповів, тому «Сахалін» ліг на курс перехоплення. А от що сталося далі, ми не геть розуміємо. Офіцерів із містка не вижило нікого, тому маємо фрагментарні та суперечливі рапорти, із яких виходить, ніби есмінець зазнав зіткнення із якимсь чужорідним об'єктом, що з'їв наш корабель.

— З'їв?

— Так, ваша високосте, — заледве зглитнув Яначек. — Заборонені технології.

Політовський сполотнів:

— Бормане?

— Так, ваша високосте? — ад'ютант у кріслі поруч нашорошив вуха.

— Цілком очевидно, що з наявними силами нам не владнати ситуації, яка склалася і тепер потребує залучення зовнішніх ресурсів. Скільки акаузальних мегабітів зараз має головпоштамт для телеконференції зі столицею?

— Емм... еквівалент п'ятдесятихвилинного за тривалістю сеансу, пане. Новий пакет сплутаних кубітів для зв'язку між нами та Новою Прагою очікуємо за півтора року наступним рейсом прямоточника. Якщо дозволите, пане...

— Кажі.

— Можна лишити НЗ, еквівалентний хвилині зв'язку, хоча би для текстових повідомлень? Я цілком свідомий, що в нас надзвичайна ситуація, та якщо ми повністю використаємо поточний пакет, то зможемо зв'язатися зі столицею тільки після прибуття наступного рейсу. І з усією повагою до командора Яначека, я не впевнений, що флот здатний забезпечити ефективне сполучення за допомогою своїх авізо.

— Виконуйте. — Політовський розправив плечі: — Але не забувайте — тільки одну хвилину. Решту наказую витратити для телеконференції з Його величністю за першої ж нагоди для них. Організацію зв'язку покладаю на вас, повідомте мене, коли все буде готове. О, коли вже тут зібралися всі, — він подався вперед і похапцем вліпив кривий підпис

на конверті з портфеля. — Владою, даною мені Господом Богом та Його величністю, я оголошую цим указом воєнний стан ... з ким у біса ми хоч воюємо?

Фон Бек прокашлявся:

— Здається, вони називають себе Фестивалем, ваша високосте. На жаль, в усьому іншому, що стосується цієї справи, ми некомпетентні. А відповідь на запит в архів управління Куратора прийшла порожня.

— Чудово. — Борман передав Політовському записку, і губернатор встав. Усі підвелися.

— Панове, вітаймо Його імператорську величність!

Зібрання підхопилося на ноги, і всі як один в очікуванні звернули свої погляди на стіну нарадчої кімнати.

БУРЯ

ЗБИРАЄТЬСЯ

— Можна хоча би спитати, в чому мене обвинувачено? — поцікавився Мартін.

В задушливому повітрі кабінету сонячне світло криво пробивалося крізь люк на стелі, перетворившись на сріблясте пруття: Мартін спостерігав за танцем сузір'я пилинок, на фоні якого бовваніла довгаста й гостра голова Громадянина. По важкому пергаментному аркушеві офіційного документа рипіло перо, а ще його помічник скреготів коліщатками настільної аналітичної машини, заводячи її механізм. Більше жодних звуків. У кабінеті смерділо оливою та затхлим присмаком страху.

— То мене в чомусь *обвинувачують*? — наполягав Мартін.

Громадянин не звертав на нього уваги, знову схилившись над своїми бланками. Його молодий помічник, закінчивши рутинні обов'язки, заходився вивантажувати рулон паперової стрічки з машини.

Мартін підвівся:

— Якщо мене ні в чому не обвинувачують, то не бачу сенсу тут лишатись.

Цього разу Громадянин Куратор гнівно зиркнув на нього:

— Сядьте! — гаркнув він.

Мартін сів.

Десь там надворі, за люком, стояв сонячний квітневий полудень, куранти святого Михаїла щойно відбили чотирнадцяту годину, а на площі П'яťох кутів знаменитий Симулякр Герцогині взявся виконувати свою смикану пантоміму без кінця і краю. Мартіна гризла нудьга. Йому важко було адаптуватися до ритму життя в Новій Республіці, вдвічі складніше ставало тоді, коли доводилося мати справу з конторською тяганиною. Чотири місяці, чотири смердючі місяці, він сидів на цій планеті, виконуючи роботу, що мала зайняти десять днів. Мартін навіть засумнівався, чи побачить іще коли-небудь Землю, перш ніж сконає від старості.

Насправді, він так знудився в очікуванні допуску до роботи, що вранішній виклик у кабінети за залізним фасадом Василіска його аж порадував. Хоч щось порушить монотонність днів. Ні, він не почав затинатися від панічного страху, який уміть опанував би будь-ким із громадян Нової Республіки за такої зустрічі. Врешті-решт, чим йому,

інопланетному інженеру, що мав залізобетонний контракт з Адміралтейством, могло загрожувати управління Куратора? Ніхто не вчинив облави на його помешкання вночі — виклик на пластині приніс формений кур'єр. Уже це говорило про певні вимушені обмеження і, відповідно, підхід урядовців до нього. Тому Мартін вирішив грати карту спантеличеного гостя з інших планет якомога довше.

Збігла ще одна хвилина, Громадянин поклав перо і поглянув на Мартіна.

— Будь ласка, назвіться, — промовив він.

Мартін склав руки на грудях:

— Якщо ви не в курсі, то чому я тут?

— Будь ласка, назвіться для протоколу, — тихо, карбованим, немов у машини, голосом повторив Громадянин. Він розмовляв тутешньою лінгва-франкою, корені якої сходили до практично універсальної, старої англійської мови, з відчутним германським акцентом.

— Мартін Спрінгфілд.

Громадянин зробив помітку.

— Ваше громадянство?

— Моє що?

Напевно, Мартін зніяковів, бо Громадянин звів зозулясту брову:

— Будь ласка, назвіть ваше громадянство. Якому уряду ви підлеглі?

— Уряду? — закотив очі Мартін. — Я із *Землі*. Моя законодавча та страхова база належить «Пінкертону». Мій резервний стратегічний поліс, що стосується будь-яких правопорушень, покривають ВПС Нової Моделі. А що стосується працевлаштування, то я зареєстрований як фізична особа — корпорація і маю двосторонні контрактні зобов'язання перед низкою організацій, зокрема й вашим Адміралтейством. Із ностальгії я маю паспорт Народної Республіки Західного Йоркширу, хоча не був удома двадцять років. От тільки не можу сказати, що підлеглий будь-кому з перелічених, хіба що партнерам, з якими маю договірні відносини. Але в цьому сенсі вони також мають певні зобов'язання переді мною.

— Але ж ви із Землі? — перепитав Громадянин, занісши перо.

— Так.

— Отже, ви підлеглий ООН. — Він зробив коротку примітку. — Чому б одразу цього не визнати?

— Бо це не відповідає дійсності, — дещо розчаровано відповів Мартін. (Але тільки *дещо* розчаровано, бо насправді мав уявлення про владу Громадянина і не хотів спровокувати його застосувати силу.)

— Земля. Найвищий орган політичної влади на планеті — Організація Об'єднаних Націй. Хіба з цього не виходить, що ви її підлеглий?

— Абсолютно не виходить. — Мартін подався вперед: — При останніх підрахунках на Землі налічувалося понад п'ятнадцять тисяч урядових організацій. І тільки перші дев'ятсот із них представлені в Женеві, тільки сімдесят мають постійне місце в Раді Безпеки. ООН не правочинна наказувати громадським організаціям або окремим громадянам. У чистому вигляді — це орган для арбітражу. Я — суверенна особистість. Я не належу жодному уряду.

— О, — промовив Громадянин, охайно поклавши перо біля преспап'є та поглянувши Мартінові в очі, — бачу, ви мене все одно не розумієте. Я зроблю вам велику ласку і вдам, що не чув останніх речень. Васю?

— Га? — озвався його молодий помічник.

— *Вийди!*

Помічник, більше схожий на хлопчика в однострої, підвівся і рушив до виходу. Двері гупнули, щільно замикаючись за ним.

— Двічі не повторюватиму. — Громадянин узяв паузу, і Мартін раптом приголомшено збагнув, що його зовнішнє збайдужіле обличчя — всього лишень герметичне віко на бочці з розколошканою люттю. — Мені однаково, якими дурнуватими уявленнями про суверенність бавляться залишенці на Землі. Мені однаково, що якийсь молокосос типу вас намагається мене образити. Та поки ви лишаєтеся на цій планеті, то *житимете* за її поняттями про порядність і правильність! Ви мене добре зрозуміли?

Мартін аж відсахнувся. Громадянин сподівався почути які-небудь коментарі з його боку, але нічого не дочекавшись, продовжив далі крижаним тоном:

— Ви перебуваєте в Новій Республіці на запрошення уряду Його імператорської величності, відтак і поводитиметеся відповідного до свого статусу. Зокрема, виявлятимете повагу до Їхніх імператорських високостей, не порушуватимете морально-етичних норм і законів,

будете чесними, сплачуватимете податки в імператорську скарбницю і не займатиметеся жодною підривною діяльністю. Ви тут щоб виконати свою роботу, а не поширювати ворожу інопланетну пропаганду, яка очорнює тутешній уклад життя! Вам усе зрозуміло?

— Я не... — Мартін затнувся, підбираючи коректні, дипломатичні слова. — Давайте перефразую. Пробачте, якщо я завинив перед вами, та якщо і справді мала місце якась образа, поясніть мені, в чому її суть, щоб у подальшому я випадково її не повторив.

— То ви досі не знаєте? — запитав Громадянин. Він підвівся та обійшов Мартіна, стіл і знову повернувся на своє місце. Там зупинився й розлючено зиркнув: — Позаминулого вечора в барі готелю «Найясніша корона» ви голосно розповідали одній особі, здається, такому собі Вацлаву Гашеку, про особливості політичної системи на вашій рідній планеті. Пропаганда й дурниці, але *привабливі* пропаганда й дурниці, що можуть вплинути на певні невдоволені елементи люмпен-пролетаріату. Я би навіть сказав, що ваші дурниці були на межі підбурювання до непокори, коли ви зробили декілька зауважень стосовно (дайте-но перевірю) «оподаткування, яке нічим не різниться від здирництва», а також того, що «суспільний договір, який ґрунтується на примусі, не може вважатися правомірним». Після четвертого пива у вас розв'язався язик і ви взялися виголошувати спіч про природу соціальної справедливості, що вже само по собі є нашим клопотом, особливо, коли ви піддали сумніву неупередженість суддів, призначених Його імператорською величністю для розгляду справ проти корони.

— Який нонсенс! Це ж банальна балачка за кухлем пива!

— Якби ви були нашим громадянином, цього вже було би досить для того, щоб купити вам квиток в одну сторону, до найдальших прикордонних колоній Його величності, де ви би провели наступні двадцять років, — холодно відповів Громадянин. — Єдина причина, чому ми зараз тут із вами гомонимо тет-а-тет, — це те, що ви, схоже, конче потрібні королівській верфі. Але якщо ви дозволите собі інші такі розмови за кухлем пива, може статися, за нашого сприяння Адміралтейству доведеться вмити руки. Де ви тоді опинитеся?

Мартін здригнувся. Він не чекав такої прямолінійності від Громадянина.

— Невже розмови на політичну тему такі небезпечні? — запитав він.

— Якщо в громадських місцях та ще й за участі іншосвітянина із дивними думками, то *так*. Нова Республіка дуже не схожа на дегенератів й анархістів, які зараз орудують на вашій рідній планеті. Дозвольте мені на цьому наголосити. Їхні імператорські високості дарували вам певні права, бо ви потрібний нам чужинець. Варто вам перевищити ці права, і доведеться відповідати, причому відповідати повною мірою. Якщо до вас туго доходить, я радив би провести решту вільного часу в готельному номері, аби ваш язик випадково не ляпнув чого-небудь інкримінуючого. Втретє запитую: ви мене зрозуміли?

Мартін сидів немов покірне ягнятко:

— Т-так.

— Тоді забирайтеся геть із мого кабінету.

Вечір.

Середнього зросту чоловік із нічим не примітною статурою, каштановим волоссям та охайно підстриженою бородою, не роздягнувшись та сховавшись за пов'язкою для сну, лежав поверх ковдри готельного ліжка. Сонце сідало за обрій, і похмурым килимом повзли тіні. В жирандолі шипіли газові світильники, розкидаючи по кімнаті напівтьму. Десь під стелею дзижчала муха: щось шукаючи, виписувала різкі віражі.

Мартін не спав. Він задіяв увесь свій інструментарій засобів боротьби із прослушкою, і зараз усі його мікродрони несли варту, шукаючи «жучків», яких тут могло напхати управління Куратора. Його набір для контрборотьби не був розмаїтим: у Новій Республіці така техніка заборонена, тому її довелося провозити контрабандою в закупорених сальних залозах та ямках карієсу. Тепер його інструменти полювали на підслуховуючі пристрої, скидаючи дані обстеження на монітори, вшиті в пов'язку для сну.

Урешті-решт, переконавшись, що він у номері сам, Мартін відкликав муху, чії SQUID-сенсори так і промовчали, та перевів усіх блішок у режим очікування. Чоловік підвівся і зачинив віконниці. Тепер управління Куратора могло би за ним стежити, тільки якби запхнуло в гардероб свій самописець із механічним барабаном.

Із нагрудної кишені тепер пожмаканої куртки він дістав тонкий блокнот у шкіряній палітурці.

— Поговори зі мною.

— Привіт, Мартіне. Пуск. Рівень конфіденційності — сто відсотків.

— Добре. — Він прокашлявся. — Зворотній канал. Виконуй. Мені треба переговорити з Германом.

— Повідомлення відправлено.

Блокнот замовк, але Мартін спокійно чекав. Зшиток скидався на персонального асистента, такий собі скромний цифровий секретар сучасного бізнес-консультанта із Терри. Їх можна було монтувати де завгодно: у меблі, в одяг і навіть вставний зуб, — та Мартін віддавав перевагу старомодному блокноту. Щоправда, типова компоновка персонального асистента не передбачала плагіна з причинно-зумовленим (інакше — каузальним) каналом зв'язку, особливо такого, дальність дії якого становила дев'яносто світлових років, а пропускна здатність — п'ять петабіт. І хоча коли місцевий агент залишив йому блокнот у таємній закладці під парковою лавою, майже два петабіти з пакета було використано, пристрій становив велетенську цінність для Мартіна. Фактично дорівнював вартості його життя, особливо якби охранка зловила його з таким пристроєм.

Космічному субсвітловому ваговозу знадобилося мало не сто років, щоб доставити із системи Септагона квантову чорну скриньку каузального каналу зв'язку; її близнючка провела вісімдесят років у трюмі такого самого вантажного корабля, який прямував на Землю. Тепер вони забезпечували миттєву комунікацію між обома планетами (миттєву — в рамках спеціальної теорії відносності, але не здатну порушити причинно-наслідкові зв'язки) та обмежену кількістю кубітів, що пішли на її створення. І коли пакет обсягом п'ять мільярдів мегабітів закінчиться, то закінчиться назавжди, аж до нової поставки субсвітловим космічним ваговозом.

(Не те, щоби такий клас кораблів становив якусь рідкість, адже побудувати й запустити кілограмовий «зоряний віхоть», що міг перевезти велетенський корисний вантаж масою сто грам, можна було практично в приватному гаражі. Просто влада Нової Республіки мала лиховісну вдачу стосовно контактів із ідеологічно зіпсутим усесвітом навколо.)

— Алло? — відгукнувся персональний асистент.

— Асистенте, це Герман? — уточнив Мартін.

— Асистент слухає. Герман на лінії, всі маркери автентифікації оновлено.

— Сьогодні в мене була співбесіда з Громадянином із управління Куратора, — почав Мартін. — Вони страшенно переживають через підривну діяльність.

Шістнадцять слів за п'ять секунд, записані з високою якістю, — приблизно пів мільйона бітів. У текстовому форматі це десь під сто байтів; стиснені без утрат, можливо, навіть не більше п'ятдесяти. А значить, і пакет для зв'язку Мартіна з Землею потоншав на п'ятдесят байтів. Якби Мартін пішов на Головоштамт, то з нього взяли би по долару за слово, він би мав відстояти цілий день у черзі, а його розмову контролював би поштовий інспектор.

— Що сталося? — запитав Герман.

— Нічого особливого, просто мене застерегли, і застерегли з усією суворістю. Я напишу про це в рапорті. Моє афіліювання їх не хвилювало.

— Є питання по роботі?

— Ні. Наскільки можна судити, ніхто нічого не підозрює.

— Чому тебе допитали?

— Шпики в барі. Хотіли залякати. На борту «Владаря Ванека» ще не був. Допуск на верф дуже строгий. По-моєму, їх щось розчарувало.

— Є які-небудь підтвердження незвичних подій? Пересування флоту? Ознаки підготовки до відбуття?

— Я нічого не помітив. — Від подальшого коментаря Мартін утримався, адже постійно нервував, коли розмовляв із Германом по нелегальному передавачу: — Я насторожі. Кінець зв'язку.

— Бувай.

— Асистенте, закрій канал.

— Канал закрито.

Мартін помітив, що за всю розмову чув тільки власний голос. Персональний асистент відповідав тембром свого власника, і в цьому був ідеальним секретарем, така комунікація страшенно дорога, тому пересилати аудіофайли — розкіш ідіотів. От тільки говорячи ніби до самого себе на відстані сімдесяти світлових років, Мартін почувався

ще більш самотнім. Особливо враховуючи небезпідставність своїх страхів.

Поки що він досить удаło грав роль недалекого й трохи язикатого чужопланетного інженера, що підписав двотижневий контракт на проведення модернізації рушіїв лінійного крейсера «Владар Ванек», але ніяк не міг приступити до виконання своїх обов'язків через бюрократичну тяганину. Насправді, ця роль йому настільки пасувала, що він побував усередині Василіска і вийшов звідти живим.

От тільки йому навряд чи вдасться цей номер повторно, якщо там дізнаються, на кого він працює по-справжньому.

— Гадаєте, він — шпиг? — поцікавився прокуратор-стажист Василій Мюллер.

— Наскільки я розумію, то ні. — Громадянин тонкогубо всміхнувся помічнику, і шрам-ниточка над лівим оком скривився в сатанинських веселощах. — Якби я мав докази, що він шпигує, то він би вже перекваліфікувався на *колишнього* вивідувача. Грубо кажучи, *колишнього зусебіч*. Але я питав тебе не про це.

Він прохромив підлеглого особливим поглядом, який беріг для студентів-тугодумів:

— Поясни мені, навіщо я його відпустив.

— Бо... — стажист знітився. Він тут на практиці от уже шість місяців, менше року тому закінчив гімназію та вийшов з-під опіки своїх учителів, і це було видно. Досі підліток, білявий, голубоокий, до болю невправний у спілкуванні будь-якого роду: як і більшості розумних вихідців з елітних пансіонатів, йому була притаманна зашкарублість мислення. Неофіційно Громадянин вважав її поганою рисою, принаймні для агента *охранки*; саме цю зашкарублість доведеться якось перебивати, якщо вже робити з нього путящого співробітника. З іншого боку, здається, хлопчина пішов розумом у батька. От якби йому ще батькової гнучкості, та без домішок бунтарства, з нього був би першокласний оперативник.

Помовчавши хвилину, Громадянин підказав:

— Це неприйнятна відповідь, юначе. Давай іще версії.

— Ви його відпустили, бо в нього язик без кісток і де б він не подався, нам буде простіше виявляти, хто дослухається до його

базікання?

— Уже тепліше, але не геть вірно. Мене інтригують твої перші слова. Чому ти вважаєш, що він не шпигун?

До Василія довго доходило, і всі його спроби дати раду з розворотом думки Громадянина на сто вісімдесят градусів завдавали практично фізичного болю.

— Він забагато говорить, правда, пане Громадянине? Хіба шпигуни можуть аж настільки привертати до себе увагу? Це ж не в їхніх інтересах. Ну, й знову ж таки, флот найняв його за контрактом для роботи на кораблі, побудованому його ж компанією, то навіщо їм шпигувати за ним через власного інженера? Професійним диверсантом він також не може бути. Професіонал не став би молоти язиком у готельному барі. — Помічник зупинився з ледве помітним виразом задоволення своєю відповіддю.

— Непоганий хід думок. Шкода тільки, не можу з ними погодитися.

Василій аж роззявив рота:

— Хіба ж ви не сказали, що він не... — Раптом юнак затнувся: — Хочете сказати, він *переграє*, намагаючись довести, що не шпигун? Навмисне привертає до себе увагу в барах? Сперечається на політичні теми? Займається всім, чим не повинен справжній шпигун? Ніби хоче притлумити будь-які підозри?

— Чудова відповідь! — кивнув Громадянин. — Ти вчишся думати як куратор! Зверни увагу, я жодного разу не сказав прямо, що *не* вважаю Спрінгфілда шпигуном. Але й не стверджував *протилежного*. Він може ним бути і рівною мірою може ним не бути. Мене задовольнить лише остаточна відповідь на це запитання, якою б вона не була. Зрозумів?

— Хочете, щоб я довів протилежне? — У Василія вже очі рогом лізли на лоба від спроб зрозуміти хід думок Громадянина. — Але ж це практично неможливо!

— Саме так! — Громадянин поплескав юнака по плечу й усміхнувся тонкими губами. — Доведеться шукати способів перетворити протилежне на явне, еге ж? Це буде вашим завданням на найближче майбутнє, молодший прокураторе Мюллере. Вам доведеться довести, що наш дратівливий ранковий гість не шпигун, або ж назбирати достатньо доказів для його арешту. Давайте! Тут хтось іще тиждень

тому розпускав нюні, мовляв, кортить вибратися з цієї темниці і хоч краєм ока поглянути на столицю. Маєш тепер свою нагоду. Крім того, коли вернешся, подумай про історію, яку розкажеш тій спідниці, за якою волочишся з першого дня свого перебування тут!

— Це... велика честь для мене! — відказав неабияк спантеличений Василій. З нього, свіжоспеченого випускника гімназії, ще не пообтріпувався світоглядний глянець, і тому юний офіцер іще відчував святобливий страх перед Громадянином. — Дозвольте звернутися, пане Громадянине? Але чому я? Тобто чому зараз?

— Тому що прийшов час навчитися чомусь новому, а не протирати штани за протоколами засідань комітету. — Очі Громадянина зблиснули за скельцями окулярів; його вуса тремтіли аж до напomadжених кінчиків. — Зараз геть усім офіцерам доведеться нести повний тягар своїх обов'язків, і я сподіваюся, завдяки аналізу нескінченних рапортів у тебе з'явилося бодай приблизне уявлення про суть твоєї роботи. Час уже й себе перевірити, правда? Можу додати, що твоє завдання несе не так уже й багато ризиків. Я ж тебе не по душі революціонерів відправляю, ха-ха-ха. По обіді перейдеш на другий підрівень, отримаєш інструкції з оперативної роботи. Завдання почнеш виконувати із завтрашнього дня. А вже післязавтра вранці на моєму столі повинен лежати перший рапорт. І так кожного дня! Покажи мені, на що здатний!

Наступного ранку Мартіна розбудив безапеляційний стук у двері:

— Телеграма для добродія Спрінгфілда! — вигукнув кур'єр.

Мартін накинув халат і прочинив двері. Всередину йому пропхнули телеграму, він швидко поставив автограф, видобув її вміст і передав підписаний конверт назад. Заспаний, із закислими очима, він підійшов до вікна, щоб прочитати повідомлення, і відчинив віконниці. Мартіна приємно здивувала затверджена віза, він пройшов перевірку для допуску на військові об'єкти, і тепер його чекали о 18:00 в Південній Австрії, де було розташовано флотський орбітальний ліфт, звідки Мартін мав вирушити на геосинхронну верф.

Телеграми, подумалося йому, дуже нецивілізований засіб комунікації в порівнянні з електронними листами, для яких, скажімо, не потрібні дошкульні хлопчики-кур'єри, ладні витягнути вас із постелі заради

підпису. Шкода, що в Новій Республіці немає емейлів, зате повно телеграм. З іншого боку, електронна пошта децентралізована, в той час телеграми — її повна протилежність. А Нова Республіка терпіти не може всяку децентралізацію.

Спрінгфілд одягнувся, поголився і спустився у вітальню, де зачекав на сніданок. Він убрався в тутешнє: темний піджак, щільні штани, черевики і сорочку з мереживним коміром, — але не дуже модного крою, щоби виказати таким чином своє нерозуміння нюансів. Мартін уже помітив, що іншосвітний одяг заважає, коли намагаєшся налагодити нормальні робочі стосунки з місцевими. Затє коли маєш тільки трохи незвичний вигляд, вони відчують чужосвітність, і при цьому вона не тяжіє над ними, тому ладні будуть робити хоч невеличкі поступки, коли оцінюватимуть твою поведінку. Нова Республіка лишалася ізоляціоністським суспільством у будь-якій системі координат, і стосунки з нею складні навіть для такого досвідченого мандрівника, як Мартін, але прості люди принаймні докладали зусиль.

Мартін достатньо звик до місцевих звичаїв і замість того, щоб дратуватися, навчився сприймати нові образи з урівноваженою покірністю. Те, як від нього крутив свій аристократичний ніс консьєрж або як, понуривши погляд, пробігали повз застібнуті на всі ґудзики покоївки, стало просто доповнювати складну головоломку новореспубліканської моралі окремими фрагментами. Мартінові здавалися чужими всі запахи навколо: воскової мастики для підлоги, хлорки для відбілювання, вугілля з котельної чи шкіряних крісел у їдальні — аромати суспільства, що не пристосувалося до Пластмасової доби. Але не всі місцеві звички його ярили. Коли за сніданком він знаходив на сусідньому стільці ранкову газету, що розгорталася із паперовим хрустом, то переживав дивні напливи гострої ностальгії, ніби, повернувшись на триста років назад у минуле, потрапив у рідну культуру, а не сидів зараз у глибокому космосі, десть за сто вісімдесят світлових років від своєї планети. З іншого боку, обидві ці подорожі, грубо кажучи, дорівнювали одна одній.

Мартін поснідав маслом, яєчно-соте з гусячих яєць і чудесно підсмаженими хлібцями з житньої опари, запивши все це кількома чашками лимонного чаю. Нарешті він вийшов із номера і рушив до адміністратора.

— Мені потрібен транспорт, — заявив він. Порт'є підвів порожній погляд. — Організуйте, будь ласка, переліт до орбітального ліфта флоту в Кламовці. Чим швидше, тим краще. У мене з собою тільки ручний багаж. Я поки що не виселяюся, але мене не буде кілька днів.

— А, зрозуміло. Пробачте, пане. — Хлопчина чкурнув кудись по лабіринту кабінетів та службових приміщень, що ховалися за темними дерев'яними панелями вестибюля.

Незабаром він повернувся, тягнучи за собою консьєржа — високого сутулого чоловіка, вбраного в чорне з голови до п'ят, сірого, немов труп, із запалими щоками, який попри все поводився з урочистою гідністю цілого графа або князька.

— Вам потрібен транспорт, пане? — запитав він.

— Мені потрібно на базу флоту в Кламовці, — неквапом повторив Мартін. — Сьогодні. Негайно. Мій багаж лишається в готелі. Я не знаю, скільки буду відсутній, але поки що не виписуюся.

— Зрозумів, пане. — Консьєрж кивнув підлеглому, який умить притягнув три грубезні книги — розклад залізничних сполучень. — Боюся, за розкладом найближчий дирижабль до Кламовки тільки завтра. Але, гадаю, потягом ви встигнете туди надвечір. Якщо їхати прямо зараз.

— Мене влаштовує, — промовив Мартін, якого не відпускало відчуття, ніби негайне відправлення з готелю — єдине, чим він міг би вдовольнити цього консьєржа, крім хіба що впасти на місці як мертвий. — Повернуся за п'ять хвилин. Ваш помічник міг би зайнятися моїми квитками? Запишіть на мій рахунок.

Консьєрж кивнув із кам'яним виразом обличчя:

— Від імені готелю, бажаю вам плідної поїздки, — наспівом промовив він. — Маркусе, допоможіть добродієві, будь ласка. — І пішов собі геть.

Клерк розгорнув перший талмуд та запопадливо поглянув на Мартіна:

— Який клас шукати, пане?

— Перший.

Дивне уявлення про класи подорожі в Новій Республіці було першим, що Мартін засвоїв одразу:

— Мені потрібно бути там не пізніше шостої вечора. Повернуся за десять хвилин. Якщо ви зможете підготувати мій маршрут за цей час, то...

— Зрозумів, пане.

Мартін пішов долати свої чотири сходові марші до номера, залишивши клерка пріти над мапою та покажчиком до неї.

Коли він повернувся до стійки реєстрації з лакеєм, який, тягнучи по сумці в руці, крокував позаду, клерк уже був готовий провести його надвір:

— Ваші проїзні документи, пане. — Мартін поклав у кишеню витіюватий квиток, деталями більше схожий на паспорт. На вулиці його чекала парова карета. Він заліз усередину, кивнувши клерку у відповідь на його глибокий поклон. Самохідний екіпаж пахнув димом і покотився в бік залізничного вокзалу.

Ранок видався туманним і вогким. Із вікон Мартін заледве міг роздивитися декор кам'яного фасаду будівель міністерства, яке вони минали.

У готелі могло бракувати телефонів, у країні могли забороняти комп'ютерні мережі, штучний інтелект і багато інших зручностей, тут могла діяти класова система за зразком вісімнадцятого сторіччя в Європі, але одна річ на цій планеті була бездоганна — її поїзди ходили строго за розкладом. Головний об'єкт зоряної системи, навколо якого оберталася Нова Московія, PS 1347 був молодим карликом третього покоління класу G2 віком менше двох мільярдів років (порівняно з п'ятьма мільярдами Сонця), а тому урановій руді в корі планети для критичної маси збагачення було не потрібне.

Екіпаж Мартіна загальмував біля перону, де понад мармуровою платформою вже стояв Півострівний експрес. Чоловік іще не міг розслабитися, тому, піднімаючись у вагон, озирнувся навсібіч. Він був за чверть кілометра від велетенського локомотива, але все одно не ближче ніж пів кілометра від жалюгідного хвоста поїзда з вагонами четвертого класу та поштою. Шикарний у форменому темно-зеленому фракку із золотими позументами стюард уважно вивчив проїзний документ Мартіна і провів його в купе на другому поверсі. Тут його зустріли синя оббивка крісел, панелі зі старого дубу, мідна із золотим

листям фурнітура та мармурова стільниця. А ще — дзвіночок, покалатавши в який, можна було викликати провідника. Купе більше нагадувало кімнату для курців у готелі, ніж будь-що, пов'язане із громадським транспортом.

Тільки-но стюард вийшов за двері, Мартін відкинувся на спинку глибокого м'якого сидіння, розсунув фіранки на вікні, за яким відкрився вид на арки й контрфорси вокзалу, та розгорнув свого персонального асистента в режимі блокнота. Незабаром поїзд ледве смикнувся і рушив від станції. Мартін не міг відвести очей від пейзажу за вікном.

Нову Прагу збудували трохи вище за течією понад припливним естуарієм ріки Вис, і над рівнинним містом по-справжньому панував тільки Василіск, збудований на вивіреному граніті вулканічної голки. Низовиною потяг їхатиме тільки на одному реакторі, другий доведуть до критичного стану лише у відногах Апеннін, гірського хребта, що відділяв прибережний півострів від глибинних районів Нової Австрії. За ним експрес шість годин нестиметься по ідеальній прямій, поки, здолавши сотні пустельних кілометрів, не зупиниться біля основи орбітального ліфта в Кламовці.

Вид із вікна буквально вбирав очі. Мартін заледве стримувався у благоговінні перед тим, що бачив. І хоча він неохоче визнавав це, але його рід занять із невпинним пошуком свіжих вражень та краси, якою можна було потайки насолоджуватися, трохи нагадував туризм. На Землі нічого подібного не лишилося. Шалений лет двадцятого сторіччя та події, які настали в двадцять першому після Сингулярності, спотворили ландшафти всіх індустріалізованих країн. Навіть після катастрофічного скорочення населення відкритих пейзажів сільської місцевості вже було не знайти. Ні тобі ферм, ні живоплотів, ні охайно спланованих хуторів. Принаймні таких, щоб водночас не ловити поглядом випадкову монорейку, аркологію, радіоактивну зону або химерні горби Останньої Структури. Рівнинна місцина, якою котився Півострівний експрес, нагадувала картинки доіндустріальної Англії з її буколічним світом пунктуальних поїздів під сонцем, що ніколи не сідало в межах імперії.

Однак мандрівка поїздом досить швидко набридає, і вже за пів години, коли експрес нісся по долинах відтінку сталі й міді, Мартін повернувся до книжки. Вона його захопила настільки, що він практично не помітив, як відчинилися та зачинились двері і перед ним вмостилася та прочистила горло абсолютно незнайома жінка.

— Перепрошую, — підвів він погляд, — а ви точно не помилилися номером купе?

— Точно, — кивнула вона. — Я індивідуальне собі не замовляла. А ви?

— Здається... — Мартін поліз у кишеню по квитки. — А... бачу.

Чоловік про себе вилаяв консьєржа, вимкнув навпомацки асистента і поглянув на супутницю.

— Мені здавалося, я викупив усе купе, але бачу, що помилився. Будь ласка, прийміть моє вибачення.

Жінка граційно кивнула. В неї було довге чорне волосся, зібране в гульку, високі вилиці і карі очі. За тутешнім світським стандартом її синя сукня виглядала дорого й просто. Можливо, якась домогосподиня середнього класу, припустив він, хоча досі часто помилявся, коли намагався оцінити чийсь соціальний статус у Новій Республіці. Він навіть не міг прикинути її вік: забагато макіяжу, тугий корсет, рясні спідниці, буфи — столична мода означала відмінне маскування.

— Вам далеко? — запитала вона з приязною посмішкою.

— До самої Кламовки. І потім — на орбітальний ліфт, — явно здивувався він такому неприкритому допиту.

— Дивовижний збіг обставин. І мені туди. Вибачте, що питаю, але я ж не помилилася? Ви не місцевий?

Здавалося, вона випромінює щиру зацікавленість, але Мартінові це більше скидалось на пряме втручання в його особисті справи.

— Ні, не місцевий.

Він знову розгорнув блокнот і вдавав, ніби по вуха занурився в читання, але його небажана попутниця мала інші плани.

— З вашого акценту навіть зрозуміло, що ви не з цієї планети. Ще й подорожуєте на адміралтейську верф. Може, скажете, яке вам до неї діло?

— Не скажу, — відповів лаконічно і знову втупився в персонального асистента. Він не одразу зауважив, що як мінімум для свого

соціального класу жінка надто прямолінійна, від чого Мартін занервував, у нього ввімкнулися внутрішні сирени. Тут щось не так. «Невже провокаторка?» — подумалося. Чоловік не збирався давати *охранці* нових приводів, бо хотів, щоб там думали, ніби він засвоїв урок і виправився.

— Хмм, коли я ввійшла, ви читали трактат про алгоритми корекції релятивістського розфазування синхросигналів при їх застосуванні до архітектури компенсаторів у двигунах сучасних зорельотів. Значить, ви інженер, законтракований Адміралтейством для технічного обслуговуванням флоту.

Вона вищирилася, і її вираз збентежив Мартіна: білі зуби, багрянні губи і манери нагадали йому рідний дім, де жінки — не просто вихована біжутерія на генеалогічному дереві:

— Я права?

— Я нічого не коментуватиму. — Мартін знову закрив блокнот і люто зиркнув на неї. — Хто ви і чого вам треба?

Соціальне програмування, яке він засвоїв у цій подорожі по Новій Республіці, забороняло такі грубощі в присутності дам, та позаяк вона аж ніяк не була однією з них, так само, як він не представляв дрібнопомісне дворянство Нової Республіки, його можна було послати під три чорти.

— Мене звуть Рейчел Мансур. У мене справи на флотській верфі, які, можливо, перетинаються з вашою роботою. Я можу помилятися (в такому разі прийміть мої найщиріші вибачення), але, здається, ви — Мартін Спрінгфілд, зареєстрований як фізособа — корпорація. У вас контракт із Адміралтейством Нової Республіки на модернізацію електричних систем управління рушіями «Владаря Ванека», лінійного крейсера класу «Швейк», названого на честь герцога Ернста Ванека, засновника флоту Нової Республіки. Правильно?

Мартін поклав персонального асистента в кишеню і виглянув у вікно, намагаючись притлумити раптову хвилю холодного страху:

— Так. Але до чого тут ви?

— Можливо, вам буде цікаво дізнатися, що за абсолютним загальним часом чотири години тому ВПС Нової Моделі, які покривають ваш поліс, ввели в дію четвертий пункт Есхатона, що стосується всіх стратегічних гарантій відносно Республіки. Водночас Постійний

комітет ООН із питань багатостороннього міжзоряного роззброєння було поінформовано про те, що Нова Республіка розпочала воєнні приготування, пов'язані з обороною колоніального аванпосту під чужою облогою. Хіба ваш страховий план передбачає додаткову винагороду у разі акту божественної відплати? Зараз ви застраховані тільки від крадіжок і медичних проблем.

— Це обвинувачення в шпигунстві? — Мартін різко розвернувся до неї і зазирнув у її темні розумні очі з твердим, абсолютно непроникним поглядом: — Та хто ви в біса така?

Жінка витрусила з рукава візитівку і показала її йому. На голографічній мініатюрі вигулькнула та сама голова (тільки з короткою зачіскою), обрамлена знайомим тлом. Мартіна аж струмом прошило від несподіванки, по спині пробіг холодок, поки імпланти намагалися демпфернути інстинктивну паніку, яка сочилася із надниркових залоз.

— Дипломатична розвідка ООН, група спеціального призначення. Я тут, щоб розібратися із ситуацією на місці, зокрема встановити, як саме в останній момент Адміралтейство планує вдосконалювати рушії кораблів, які вирушають у похід. Ви ж *не проти* співпрацювати, правда?

І вона знову розпливлася в своїм бентежнім усміху, який нагадав йому вищир голодного тхора.

— Емм... — «Якого дідька тут робить КБМР? Місія це не передбачала!» — Значить, оце таке в мене буде відрядження, еге ж? — Він потер лоба і знову поглянув на неї: жінка все ще чекала на його відповідь. «Чорт! Імпровізуй, трясця, а то вона зараз щось запідозрить!» — Послухайте, ви ж знаєте, що тут роблять зі шпигунами?

— Знаю, — кивнула вона, не всміхаючись. — А ще я знаю, що доведеться підбивати дебет із кредитом, наслідком чого може бути війна. Моя робота — стежити за розгортанням подій. Не можна допустити, щоб вони тут влаштували бунт під самісіньким носом у Землі. Безсумнівно, гарота на шиї здатна будь-кому зіпсувати день, але розкочегарити міжзоряну війну або привернути увагу Есхатона — ще гірше, принаймні тому, що під їхній каток потраплять кілька планет із цілковито невинним населенням, котре з великим ступенем вірогідності стане їх супутніми жертвами. А для мене саме це найбільший клопіт.

Вона прикипіла до нього поглядом, який вжахнув Мартіна. Візитівка зникла між пальцями мереживних рукавичок.

— Мартіне, нам треба з вами все це обговорити. Щойно ви облаштуєтеся в доках, я знайду вас. Мені байдуже, з чим ви погоджуєтеся, а з чим — ні, завтра ми з вами все одно поспілкуємося. Питань буде багато, мені потрібно переконатися, що ви «звичайний перехожий», аби потім переконати ваших страховиків, що ваш варіант безпрограшний.

— М-м... так. — Він не зводив із неї погляду і намагався вдавати, ніби щойно збагнув, що перед ним сам диявол, який приперся по його душу. Мартін сподівався, вона йому повірить — наївному інженерові, якого витрусили зі свого світу і кинули перед агентом Найвищих Сил, — але все одно не міг спекатися холодного відчуття, що обдурити її не вдасться, а от тоді він вляпається в *справжню* халепу. Стосунки Германа та КБМР близькими й дружніми назвати важко.

— Прекрасно! — Із сумочки Рейчел дістала побитого бронзового кольору персонального асистента. — Кажу. Відправити повідомлення: зелений кролик. Прийом.

— Прийом. Повідомлення відправлено, — відповів асистент.

За якусь мить Мартін зрозумів, що чує власний голос.

Вона відклала записника і підвелася, щоб іти геть.

— Бачте, — промовила вона вже з порога купе, криво всміхнувшись, — життю не обов'язково бути таким нудним, як вам здається! До зустрічі...

ПІДГОТОВКА

ДО ВІДЛЬОТУ

Його імператорська величність, милістю Божою захисник народу Нової Республіки Імператор Іван Гашек III сердито буркнув:

— Витягніть адмірала з ліжка і причепуріть його. Опівдні в мене засідання кабінету, і я хочу поговорити з ним *негайно*.

— Слухаюсь, пане! Покірно прошу вашого дозволу піти і зайнятися виконанням наказів вашої величності, — дворецький буквально вклонився і відлипнув від телефона.

— Контрзаходи, якщо цей наш хтось відмовиться, уже придумав? — сухо поцікавився брат Імператора, ерцгерцог Міхаель. — Закуєш його в кайдани?

— Навряд чи, — рохнув Імператор, настільки весело, наскільки дозволяв його статус. — Йому ж за вісімдесят. Гадаю, він має право інколи повалятися в ліжку. Та коли він нездужає так сильно, що не здатний зіпнутися на ноги за наказом свого Імператора у воєнний час, то, мабуть, доведеться силою відправити його на пенсію. Ясно, що тоді Адміралтейство здійснить галас. Навіть не уявляєш, які підуть хвилі, якщо ми почнемо відправляти адміралів у *відставку*.

Імператор хмикнув.

— Це ж доведеться їм усім призначати якісь пенсії! Ефект буде однаковий, якби ти запропонував батькові зректися престолу.

Ерцгерцог Міхаель делікатно прокашлявся:

— А можливо, варто було би свого часу. Після другого інсульту...

— Так-так.

— Я все одно вважаю, що повірити йому командування флотом нерозумно.

— Ну, то якщо це нерозумно, то, може, поговоримо про вірогідну реакцію їх флотських вельможностей, якби я спершу йому не відмовив?

Однак перш ніж його брат устиг відповісти на дошкульне питання, знову задзвенів телефон спецзв'язку, і ліврейний лакей підніс Його величності платинову слухову трубку, інкрустовану слоновою кісткою.

— Сір? Адмірал Курц готовий говорити. Він висловлює свої найщиріші вибачення і...

— Годі. Просто будь ясочкою і з'єднай мене з ним. — Іван роздратовано тарбанив пальцями по бильцю фотеля, готичного

чудовиська, якого лиш дрібнички відрізняли від знаряддя тортур. — Вітаю, адмірале! Чоловіче! Прекрасно! Я такий радий вас чути! Як сьогодні ваше самопочуття?

— Сього-о-дні? — мідним дротом відгукнувся шорсткий і невпевнений голос. — Кгхм! Сьогодні. Так, сьогодні. Дуже добре, дякую, милостива пані. Ви ж, мабуть, не бачили моїх хамелеонів?

— Ні, адмірале. В палаці немає ніяких хамелеонів, — твердо й рішуче відказав Імператор. — Ви розумієте, з ким говорите?

Запала миттєва пауза, під час якої було практично чути, як на протилежному кінці спантеличено кліпає адмірал.

— Кгхм! Ваша величносте? Йване, хлопчику мій? Вже Імператор? Як же летить час!

— Так, дядьку. Я вам дзвоню, бо... — раптом його прошила думка. — Ви вже одужали?

— Так. Агггм! Сиджу на візочку. Ти ж знаєш, старечі ноги. Геть уже не тримають. Доводиться загортати їх у десяток ковдр, щоб не розбилися. Таких ніг, як раніше, коли я був малий, уже не роблять. Зате не валяюся в постелі.

— Чудово. Бачте, м-м... — Імператор чимдуж мізкував, перебираючи варіант за варіантом. Звичайно ж, він чув про нездужання адмірала, але ще жодного разу аж по сьогодні не зіштовхувався з ним упрост. Це досить вагома підстава для відставки, чоловік серйозно хворий. У такому стані буде несправедливо вимагати від нього виконання обов'язків, і що найважливіше, це суперечить інтересам держави.

З іншого боку, він найстарший бойовий адмірал, герой Нової Республіки, оборонець Імперії, нищитель невірних, завойовник щонайменше трьох буколічних і досить відсталих колоніальних планет (не кажучи вже про те — хоч і не наголошуючи на цьому, — що він дядько Імператора по лінії другої фаворитки діда). Існувала давня традиція ніколи не відправляти адміралів у відставку, зроду ніхто не турбувався про пенсійне забезпечення дідів-ветеранів; зазвичай вони помирали раніше, ніж це ставало актуальним. Його відставка здавалася немислимою, однак ставити його на чолі експедиційного флоту... Івана ятрило сумління, а ще він трохи сподівався, що старий і сам від цього відмовиться. Він нічим не спричинить свого безчестя — ніхто ж

не чекає, що вісімдесятирічний дід на інвалідному візку складе голову за батьківщину, а тим часом можна було би знайти жовторотика, ладного повести флот у битву.

Приймаючи рішення, Імператор набрав повні груди повітря:

— У нас виникла проблема. Сталося щось жахливе, і тепер Світ Рохарда в облозі. Я хочу послати туди флот. Вам вистачить здоров'я очолити похід? — Він моргнув, подивившись на герцога, свого брата, надіючись...

— Війна! — рик старого мало не оглушив Івана. — Перемоги довіку пильним силам на варті праведних, що невпинно ведуть боротьбу із ворогами Нового консерватизму! Смерть поплічникам змін! Тисячу кар на обмовників Імператора! Де ці мерзотники? От відправте мене до них!

Фонове торохтіння, здається, говорило про те, що адмірал відкинув убік ходунки.

Герцог Міхаель розчаровано скривився на брата:

— Що ж, гадаю, ти отримав відповідь на одне питання, — самими губами промовив він. — Не казатиму, що попереджав тебе, але все ж таки уточню: а кому ти накажеш штовхати його інвалідний візок?

Нова Прага розташувалася всього лиш за тисячу кілометрів на північ від екватора (планета мала погану славу непридатної для тераформування, що дозволило би утворитись водному поясу), і вже по обіді поїзд гальмував на платформі залізничного вокзалу в Кламовці. Мартін зійшов із потяга та спіймав собі кабріолет, яким мав їхати до бази флоту, що обслуговувала орбітальний ліфт. Він підкреслено ігнорував Рейчел, чи як там вона звалася по-справжньому. Нехай сама добирається, адже потенційно дівчина становила для нього персональну загрозу і могла спричинити найсправжнісіньку катастрофу.

Орбітальний ліфт височів над базою, схожий на царя усіх флагштоків: чотири голчасті конуси із каркасних вуглеводнів, що тягнулися в вишину аж до самої геосинхронної орбіти і навіть трошки вище — радикальний виняток із технологічних обмежень Нової Республіки. По кабелях ліфта вгору-вниз бігали бронзуваті, схожі на кулі кабіни, подорож у яких на орбіту займала всю ніч. В середині не

було й натяку на декаданс: лише грубий функціоналізм готельних капсул, виготовлених за шаблоном помешкань для офісних працівників у старожитньому Кобе, у поєднанні зі строгим обмеженням по вазі для пасажирів. (Попри доступність гравітаційних демпферів Нова Республіка їх цуралася, принаймні для цивільного вжитку.) Мартін сів у першу вільну кабіну і зітхнув із полегшенням, коли не зустрів там Рейчел.

Після прибуття він вийшов у військовому секторі космічної станції, представився на КПП черговому підстаршині і скорився наказу пройти через примітивне сканування служби безпеки, під час якого за один захід, найпевніше, перебрав свою річну дозу рентгенівського випромінювання. Слизький момент настав, коли якийсь унтер попросив показати «блокнот», але йому вистачило пояснення, мовляв, тут усі робочі записи і без нього неможливо працювати. Після цього Мартін пів години просидів у по-спартанському обставленій караулці зеленого кольору.

За якийсь час по нього прийшов матрос.

— Це ви той самий моторист? — запитав його космофлотець. — Ми вже зачекалися.

— А як я вже зачекався, — зітхнув Мартін. — Ведіть мене до командира.

Коли Нова Республіка оплатила корпорації Мікояна – Гуревича – Квер-
нера із Луни проектування й будівництво лінійного крейсера, то розраховувала отримати від них бойовий корабель, гідний імені засновника свого флоту, а не якусь там кубістську фантазію, схожу на гібрид вірусу сказу та бляшаної банки (як виглядала більшість справжніх бойових кораблів). Певний стиль передбачав обмеження функціональності, але треба було віддати належне: барокові ракетні установки або лазери з ФАР¹ вбивали не гірше сучасніших систем озброєнь. Крім того, крейсер виглядав *круто*, що дозволило МіГу продавати різноманітну смертоносну «липу» всяким хунтам під літературним слоганом, вигаданим його маркетологами — «Конче треба бути Ернстом!»

На думку Мартіна, «Владаря Ванека» було зроблено з того самого комічного тіста, що й усю Нову Республіку, яке виявлялося не таким уже й смішним, варто потрапити в зуби цієї оперетки. Церемоніал, прапори та імператорські вензелі на кожній підходящій поверхні, лівреїні лакеї та хитромудра піраміда військового етикету — все це нагадувало Мартіну, що він дарма погодився на цю роботу. Вільнодумці, розвішані на даху Василіска, тільки стверджували його в цій думці. І зараз він би залюбки повернув свій гонорар і повернувся додому, якби не відчуття обов'язку.

В Мартіна вже крутилося в голові од оглядин усіх цих стикувальних вузлів станції і транспортних магістралей крейсера, коли врешті-решт він опинився на порозі людного восьмигранного відсіку, освітленого червоними лампами, де дозволили дію законів фізики та зберігали невагомість. Перед відкритою панеллю якийсь присадкуватий і лисуватий інженер техслужби шпетив переляканого підлітка:

— Тільки спробуй, криворукий бельбасе, ще раз торкнутися чогонебудь, не спитавши мене або мічмана Отченашека! Ось це — резервний головний комутатор арбітражу шини. А *там*, — він тицьнув пальцем на іншу, закриту, панель, — резервний головний розмикач, який тобі мічман наказав перевірити. Цей рубильник, який ти збирався перемкнути...

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

BOOK2GO
ЕЛЕКТРОННІ КНИГИ

КУПИТИ